

KÖZLEMÉNY A KOLOZSVÁRI M. K. FERENCZ JÓZSEF TUDOMÁNY-
EGYETEM KÓRBONCZTANI INTÉZETÉBŐL.

UTERUS BICORNIS RUDIMENTARIUS EGY ESETE.

(Uterus bipartitus Meyer.)

Közli: *Dr. Fridrich Alajos kórb. tanársegéd.*

(IV-ik tábla, 1—2 ábra.)

A női ivartömlő, tudvalevőleg a Müller-féle menetekből képződik, oly módon, hogy azoknak alsó része egy csövő egyesülvén, képezi a vaginát és uterust, a felső része pedig külön válva marad s a petevezetékek képzésére szolgál.

Az alsó részlet egyesülése Kölliker¹⁾ szerint a második hóban kezdődik és pedig mindig meghatározott magasságban²⁾, s ebben az időben a hüvely a méhtől el nem különíthető: az 5-ik s még inkább a 6-ik magzatéleti hóban, ott, hol később a portio vaginalis uteri fog lenni, egy körkörös kiemelkedés képződik, mely mindinkább nővén, a magzatélet utolsó napjaiban már mint portio vaginalis uteri fel is ismerhető.

A méh teste szintén lassanként veszi fel rendes alakját. Így az emberi magzat méhe Kölliker szerint egész a 3-ik hóig kétszarvú s csak az 5-ik hó végén vagy a hatodik hó elején kezd a két méhszarv között a méhfenék kidomborodni, mely időben a méh teriméjében is jelentékenyen gyarapodik. A 6 és 7-ik hóban végre a két szarvú jelleg teljesen eltűnik (Kussmaul³⁾ s a méh rendes alakú lesz, hanem teljes kifejlődését csak az ivarérés után éri el, így Arnold⁴⁾ szerint a méh növekvése és fejlődése egész a 20-ik életévig tart.

Ha a fejlődés valamely körülmény miatt nem ily rendes módon

¹⁾ Kölliker, Entwicklungsgeschichte 1879. Leipzig. 990 lap.

²⁾ Klob. Path. Anat. der weibl. Sexualorgan. Wien. 1864. 10 l.

³⁾ Kussmaul Mangel und Verdopp. der Gebärmutter. Würzburg. 1859.

⁴⁾ Kussmaulnál. u. ott.

történik, vagy teljesen megakadályoztatik akkor a szerint a mint a fejlődési menet korábban vagy későbbben tért el a rendestől, vagy akadályoztatott: a rendellenes méhalakok különböző fajtái jönnek létre, melyek a méh és rendszeren a hüvelynek is, valamely fejlődési fokát tüntetik elő, s ennek következtében az alakból következtetni lehet azon időre, melyen belül a fejlődés rendellenes irányt vett fel vagy akadályoztatott. Ezek között legkezdetlegesebbek azon alakok, melyek az 1—5 magzatéleti hóban való rendellenes fejlődés által jöttek létre, s ezek között azokat, melyek physiologiai működésre képtelenek, s élőnél jelenlétük a rendes vizsgálati módszerek által, vagy csak alig vagy épen nem mutatható ki, durványos méheknek nevezzük.

A durványos méh alakok Förster¹⁾ szerint részint más hiányok mellett, részint különben jól fejlett test mellett lépnek fel. Így igen gyakran található a hüvely elsatnyulását, míg a kürtök, petefészkek épek lehetnek, máskor csupán a kürtök durványosak, de a hüvely és petefészkek ép. A széles és görgeteg méhszálagok mindig meg vannak s utóbbiak tapadási helye jelzi azon határt, hol a méh a kürtök felé végződik.

Kussmaul²⁾ az elsatnyult méh alakokat következőkép osztályozza:

1. Ürnélküli, hasas kemény rostú durvány. Ezen alaknál a széles méhszálagban a méh helyén kerekded rostos ürnélküli kemény test van, mely mindkét oldalt rostos kötegbe folytatódik, ezeket régebbi buvárok petevezeték durványnak vélték; de a görgeteg méhszálag tapadási helyéig méhszarvaknak veendő. A test, medenceze, emlők és hüvely ezen durványos méh mellett jól lehetnek kifejlődve és nőiesek. Petevezetékek és petefészkek szintén jól fejlődtek lehetnek; néha a hüvely hiányzik, vagy sima falú zsákot képez.

2. Ürnélküli ivalakú durvány. Ezen alaknál a méh lapos hengerded, tömör, izmos köteget képez, mely a medencezeür felett harántúl kifeszült s mindkét oldalt a görgeteg méhszálagba megy át. A méhnyak hiányzik, a szarvak ürnélküliek. Petefészkek és kürtök jól lehetnek kifejlődve.

¹⁾ Förster, Die Missbildungen des Menschen. Jena. 1865. 160 lap.

²⁾ Kussmaul, Mangel und Verdoppelung etc. 62—72 lap.

3. Ürnélküli lapos durvány kerekded szarvakkal melyek a görgeteg méhszálalag folytatásakép tűnnek, fel, méhnyak nincs. Petevezetékek meglehetnek. Ily eset alig egy néhány iratott le.

4. Kétszarvú méh, nyak nélkül. A méh üre egy válszfal által nem teljesen két részre osztott; a nyákhártya erősen redőzött. Ily esetet Ehrman észlelt egy *monstrum syreniforme*-nál, hol a hüvely, hólyag és külszemérem részek hiányoztak.

5. Hártyás ürös hólyag alakú durvány, méh nyakkal vagy a nélkül. A méh helyén hólyagszerű hártyás képlet van, melynek üre a hüvelylyel, vagy egyáltalán nem vagy pedig a többé-kevésbé kifejtett nyak és méhszáj által közlekedik. Petefészkek jelen lehetnek nem különben a petevezetékek is.

6. *Uterus bipartitus* kifejtett nyakrészlettel, ily eset csak Renauldinnál van felemlítve Kussmaul szerint; a kétszarvú uterus alatt nyakkal végződik s a hüvelybe nyúlik.

7. *Uterus bipartitus*.¹⁾ Ezen alaknál a durványosan kifejtett méh lemez vagy köteg alakú, mely felül két izom és kötőszöveti elemekből álló kötőszövetű szarvba folytatódik; ezek végükön duzzadtak lehetnek, mely részletük majd tömör, majd nyákhártyával bélelt egész mogorónyi ürrel birhat (Rokitansky.²⁾ A méh aláfelé a vakon végződő hüvely kötőszövetébe folytatódik, vagy ha a hüvelyt csak rostos köteg helyettesíti, azzal olvad össze. A petevezetékek vagy csak hosszudad cystába végződő hashártya redő által képviseltetnek (Alby³⁾, vagy tömör kötegek (Mondini⁴⁾ Jackson⁵⁾ Guserow⁶⁾ Buchard⁷⁾ vagy végül csatornát képeznek, melyek vakon végződhetnek a tömör

¹⁾ Az *uterus bipartitus* nevet legelőször Meyer alkalmazta (Ueber Verdoppelungen des Uterus etc. Journal von Gräfe u. Walter 1829) utána elfogadta Rokitansky is; Kussmaul s ujabban Klebs ezélszerűtlennek tartják, mert értelem nélküli. Hedenius (Schmidt's Jahrbücher 1882. XII. 285.) szintén elveti ezen nevet és helyette „*Rudimentum uteri bicornis solidum*“ nevet használ; minthogy azonban a szarvak ürrel is birhatnak, legcélszerűbb lenne *uterus bicornis rudimentarius*nak nevezni.

²⁾ Rokitansky Handbuch der path. Anat. III.

³⁾ Kussmaul. Verdoppelungen etc. mint fennebb.

⁴⁾ Mondini Kussmaulnál m. fennebb.

⁵⁾ Jackson. Kussmaul Verdopp. etc.

⁶⁾ Guserow. Klebs Handbuch der path. Anat. IV. Lief. Geschlechtsorgane I.

⁷⁾ Buchard. Jahresbericht ueber d. Vortschritte der Medizin. Virchow u. Hirsch. 1875—81.

méhszarv előtt (Hedenius¹⁾, Jackson, Frerichs²⁾, Kaurin³⁾ vagy pedig az ürrel biró szarvval közlekednek (Rokitansky, Cruise⁴⁾. A fimbriák jól lehetnek kifejlődve (Rokitansky, Jackson, Mondini, Hedenius) vagy csak cystaszerűleg végződik a kürt (Alby). A petefészkek néha rendes nagyságúak (Cruise, Meyer, Gaucher⁵⁾ Hedenius, Obtulovicz⁶⁾ vagy pedig sorvadtak (Gusserow, Rokitansky, Alby) néha csak durványosak (Kaurin). A szarvak össze lehetnek nőve az ovariummal (Alby) vagy attól el vannak választva (Meyer, Rokitansky, Jackson, Mondini, Albers⁷⁾).

A külső nemző részek egészen rendesek lehetnek (Albers, Cruise, Hedenius, Reid⁸⁾), vagy hiányosan fejlődtek (Rokitansky, Meyer stb.-nél), a nagy ajkak kicsinyek lehetnek. Alby eseténél a kis ajkak csak kis nyákhártya redőt képeztek s a clitoris durványos volt. Mondini esetében a nymphák jól fejlődtek és hátfelé egy nyúlványban folytatódtak. A hüvely igen különböző lehet, mind fejlettségileg, mind alakilag. Hol teljesen hiányzik, hol csak vak zsákot képez, máskor mint ludtoll vastagságú csatorna, vagy mint szalagszerű rostos köteg van jelen. Braid esetében teljesen hiányzott. Albers esetében 7 cm. hosszú, rendes alkotású volt.

A belső nemi szervek elhelyezése a normalishoz aránylag hasonló, azonban néha csak keskeny hashártyaredő tartja rögzítve, így Gusserow esetében.

A test alkotása nőies, ha a petefészkek kellően kifejlettek; sőt azoknak durványos jelenléténél is az emlőmirigy jól lehet kifejlődve. A medence többnyire rendes nőies, máskor férfias mint Rokitansky esetében, vagy lehet nőies, de szűk átmérőkkel.

A physiologicus functiókat illetőleg a menstruatio vagy teljesen hiányzik, mint Alby és Braid esetében; vagy bizonyos periodusokban megjelenő vérzések lehetnek majd az orrból, majd a hüvelyből, sőt egy

¹⁾ Hedenius Schmidt's Jahrbücher der gesamt. Med. 196 Bd. 1882. Leipzig.

²⁾ Frerichs. Jahresbericht ueb. Vortschr. der. Med. 1875—81.

³⁾ Kaurin. Jahresbericht ueber Vortschritte der Medizin. Virchow u. Hirsch 1875—81.

⁴⁾ Klebs. Handb. der path. Anat. IV. Lieferung.

⁵⁾ Jahresbericht über Vortschritten der Medizin. Virchow u. Hirsch. 1875—1881.

⁶⁾ Jahresbericht ueb. etc. Virch. u. Hirsch.

⁷⁾ Kussmaulnál mint fennebb.

⁸⁾ Reid. On a case of coegenital absence of the uterus and vagina. Glasgow med. Journ.

eset van felemlítve, hol a kitágult hügyesőnyilásból történt vérzés; vagy végül moliminiák lehetnek; rendszeren azonban sem menstruatio, sem moliminiák nincsenek. A közösülés lehetősége a hüvely nagyságától függ, s ha a hüvely e czélra nem alkalmas, majd a végbél, majd a hügyeső használatik e czélra, mely utóbbi annyira kitágulhat, hogy akár mutató ujjal könnyen átjárható (Meyer esetében). A közösülés némelyiknél állítólag élvezettel járt, így Reid esetében, máskor nem, mint az Alby által közölt esetről. Magától érthető, hogy a fenn elsorolt durványos méhalakoknál fogamzás nem észleltetett.

Az utóbbi csoportba tartozó méhet találtunk egy 58 éves cigányonőnél, ki leukaemia lymphatica mellett fellépő pneumonia crouposában halt el. (Bonczjegyzőkönyv 1970 sz.) A nő középtermetű és rendszer nőies alkotású, emlőmirigyei a korról arányosan sorvadtak.

A nagy szemérem ajkak, melyek közül a bal duzzadtabb és savósan beszűrődött, egymást érintve az alattuk levő képleteket teljesen fedik.

A kis szeméremajkak az egyenetlen háromszög alakú, közép nagyságú clitoris alól indulnak ki, oly módon, hogy míg a bal az alapról alig emelkedik ki 0.5 cm.-nyire, zig-zugos lefutású és már a hügyeső magasságában teljesen elvész a bal nagy ajk állományában; addig a jobb az alapról 1 cm.-nyire kiemelkedik kemény ellent álló tapintatú, széle duzzadt lekerékített s aláfelé egész a hüvely bemenet alsó széléig követhető.

A hüvely bemenetből, melynek hosszanti átmérője 2 cm., szélességi átmérője 1.5 cm. mogyorónyi kemény ruganyos, nyákhártyával borított dagoeska tekint elő, mely az alig 2 cm. mély, vakon végződő sima falú hüvelyrészlet végéről indul ki s oly formán néz ki, mintha a mellső hüvelyfal előeséséből származott volna. Ezen dagoeska alig nyomható be 2 cm.-nyire.

A méh helyén (IV. tábla 1. áb. a. és 2. áb. d.) egy 4 mm. vastag, 13 mm. hosszú s 18 mm. széles négyszög alakú képlet tapintható ki a hashártyán keresztül, mely mellfelé a hólyag hátsó falához, hátfelé pedig a hashártyához laza sejtszövet által van rögzítve. A hólyag mellső s hátsó falának hosszirányban való átmetszése után (IV. tábla 2. áb. b.) kitűnik, hogy ezen képlet (talán a méh nyakdurvány) aláfelé éles határ nélkül megy át az alig 1.5 cm. széles, 7 cm. hosszú, 1 mm. vastag ürnélküli szalagszerű hüvelydurványba

(*IV tábla 2 ábr. a.*), melynek alsó része szétterül (*IV tábl. 2 áb. g.*) s míg főtömege a hüvely bemenetben levő már leirt dagocska képzésére szolgál, addig mellső s hátsó rostjai részint a hólyag, részint a végbél zárizmával szövődnek össze; ezen szalagszerű hüvelydurvány mellső s hátsó felületére a környékből a hüvelyüter és visszernek megfelelőleg edények haladnak, melyek ott sokszorosan szétágaznak.

A méh nyakdurvány (?) felső részéből jobb és bal oldalt az ürnélküli laposdad henger alakú méhszarvak, (*IV tábl. 1 áb. b.* és *IV tábl. 2 áb. f.*) indulnak ki, melyek eredetüknél 5 mm. szélesek és 2 mm. vastagok, de további lefutásukban lassanként vastagodnak, úgy, hogy a méh görgeteg szálagával való összeköttetésük helyén jobb oldalt a kiindulástól 9 cm., bal oldalt 9.5 cm. távolban 7 mm. szélesek és 4 mm. vastagok.

A méhszarvak külső végéből lefelé a petefészek szálagok (*IV tábl. 1 áb. k.*) indulnak ki, melyek alig 5 mm. hosszúak és 2 mm. szélesek, s összekötik a szarvakkal a sorvadtt, felületükön néhány határozottan hegedés által létrejött, behuzódásokkal bíró petefészkeket, (*IV tábl. 1 áb. e.*) melyek közül a jobb 36 mm. hosszú, 20 mm. széles és 5 mm. vastag, a bal 22 mm. hosszú, 12 mm. széles és 5 mm. vastag. Ugyancsak a méhszarvak külső (lateralis) vége összeköttetésben van egy-egy petevezetékkel, (*IV tábl. 1 áb. c.*) melyek közül a jobb 11, a bal 12 cm. hosszú, mindkettő szörkutasszal a méhszarvakig átjárható s külső szabad végük tölcésrszerűen kitágulva fimbriákban (*IV. tábl. 1 áb. d.*) végződik, s egyiknek végéről kocsányolt, savóval telt Morgagni hólyagosa lóg le.

A görgeteg szálagok (*IV tábl. 1 ábr. f.*) igen szélesek (1 cm.) s alig 3 cm. hosszúság után az apertura interna canalis inguinalisba haladnak.

Góresővi vizsgálatnál kitűnik, hogy a hüvely durvány nagyobbrészt hosszirányban lefutó durva rostos kötszövetből áll, melyben dús, vérrel telt edényhálózat van. A méhszarv durványok pedig nyalábokba rendezett, szintén hosszirányban futó, sima izomkötegek által képeztetnek, mely kötegek között rostos kötszövet és sűrű edényzet van, utóbbiak a periferia felé vékonyabbak s némelyik között gömbsejtű beszűrődés van, ezeken kívül itt-ott néhány idegátmetszet is látható, hanem ür vagy csatorna nincsen. A petekürtök csatornával birnak, falzatuk sima izom-

sejtek és kötszöveti rostok által képeztetik, mely között egy-egy nagyobb, kisebb, vérrel telt edény és néhány sima izomsejtből álló nyáláb van. Csatornájuk, mivel a falzat redőzet alakjában bele nyúlik, még szűkebbé van téve; a belfelületet csillószőrös hám borítja.

A hashártya ezen képleteket oly módon borítja, hogy a hólyag mögött, a domborulatjával lefelé néző ívalakban elhelyezett méhszarvak között hurszerűen kifeszülvén: 11 mm. magas (Douglas-féle) redőt képez, (IV tábl. 1 ábr. g) melynek középső része (mintegy 4 cm. hosszúságban) csupán a hashártya kettőzetéből áll, lateralis része azonban a méhszarvakat is magába foglalja. Ily módon az excavatio vesico uterina igen sekély, s csak a hólyagfenék elődomborodása által van, alig észrevehetőleg, képezve; ellenben az excavatio utero rectalis igen mély és jól kifejezett árkot képez. (IV tábl. 1 ábr. i) — (IV tábl. 1 ábr. h a végbél.)

A hashártyának a petefészkek és kürt között kifeszült része igen vékony, számtalan edénnyel bir, s rajta a kürtök és petefészkek szomszédságában néhány savóval telt hólyagcsa. A hashártya többi része s a szalagok aránylag rendes lefutásuak. A parovarium elég nagy.

A medencze jelen esetben a tágsági méreteket tekintve férfias, a magassági méretek inkább a női medenczének megfelelők, kivéve a fancsontot:

I. Tágsági méretek:

	Középmérték	
	férfinál	nőnél
1. A nagy medencze.		
Melső haránt átmérője jelen esetben	232 m. r.	244 m. m. 244 m. m.
Hátsó haránt átmérője " "	248 "	257 " 257 "
2. Kis medencze.		
a) Bemenet.		
Egyenes átmérője " "	98 "	108 " 116 "
Haránt " "	121 "	128 " 135 "
a) ferde " "	116 "	122 " 126 "
b) ferde " "	120 "	122 " 126 "
Kerülete " "	388 "	406 " 447 "
b) Tárgulat.		
Egyenes átmérője " "	103 "	108 " 122 "
Haránt " "	113 "	108 " 115 "
a) ferde " "	122 "	122 " 122 "

	jelen esetben	123 m.m.	Középmérték	
			férfinál	nőnél
b) ferde átmérője		123 m.m.	122 m.m.	122 m.m.
Kerülete	" "	360 "	— "	— "
c) Szűkület.				
Egyenes átmérője	" "	105 "	110 "	115 "
Haránt	" "	88 "	99 "	110 "
a) ferde b) ferde	" "	105 "	— "	122 "
d) Kimenet.				
Egyenes átmérője	" "	83—101 "	74 "	90 "
Haránt	" "	91 "	81 "	110 "
a) ferde b) ferde	" "	96 "	81 "	108 "
Distantia sacro—cotyloidea	" "	76 "	70 "	90 "

II. Magassági méretek.

Medence magassága mellül	jelen esetben	51,	finál	54,	nőnél	45 "
" "	oldalt	" "	95,	"	108,	" 95 "
" "	hátsól	" "	103,	"	142,	" 129 ¹⁾ "

A mi végül ezen nőnek előéletét és nemi működését illeti, sokat arról nem tudhattunk meg. Állítólag havi vérzései sohasem voltak (ez el is hihető), hanem, hogy a havi vérzést pótló változások voltak-e nála vagy nem, arról semmit meg nem tudhattunk. Külső nemi szerveinek durványos fejlettsége daczára, mint már másodszor férjesült nő halt meg.

¹⁾ A medence méreteit nsgs Dr. Genersich A. tanár úr vette fel s volt szives közlés végett átengedni.